

همه چیز درباره کتاب «تنبيه آری یا خير؟»

اشتراک در شبکه‌های اجتماعی:

آدرس صفحه: <https://mav>

[1]

موضوع: «تنبيه آری یا خير؟»
این کتاب به عنوان یک تحقیق کلاسی بود که در پایان کارشناسی به آن پرداختم و انگیزه‌ای که من را به دنبال این موضوع کشاند این بود که آیا اصلاً ما باید کودک را تنبيه بکنیم یا خير؟ نگاه اسلام به این مسئله چیست؟ در روایات ما هم کم به این مسئله پرداخته نشده است و روایات بسیاری در این زمینه موجود بود که برای تالیف این کتاب بیشتر این روایات را بررسی و تکنیک اصلاح رفتار را نیز اضافه کردم تا در نهایت کتاب «تنبيه: آری یا خير؟» حاصل شد.

نویسنده: دکتر محمد باقر...

مسئله‌ای که شما را به نوشتن این کتاب واداشت چه بود؟

این کتاب به عنوان یک تحقیق کلاسی بود که در پایان کارشناسی به آن پرداختم و انگیزه‌ای که من را به دنبال این موضوع کشاند این بود که آیا اصلاً ما باید کودک را تنبيه بکنیم یا خير؟ نگاه اسلام به این مسئله چیست؟ در روایات ما هم کم به این مسئله پرداخته نشده است و روایات بسیاری در این زمینه موجود بود که برای تالیف این کتاب بیشتر این روایات را بررسی و تکنیک اصلاح رفتار را نیز اضافه کردم تا در نهایت کتاب «تنبيه: آری یا خير؟» حاصل شد.

این کتاب با نگاه اسلامی نوشته شده و سعی کردیم تا آنجا که امکان دارد از آیات و روایات استفاده کنیم. ضمن این که سیره اهل بیت (ع) را نیز در ابتدا آورده ایم. تقریباً برای نوشتن این کتاب، تمام روایات در باب تنبیه را دیدم؛ یکی از ویژگی‌های مثبت این کتاب، مختصر و مفید بودن آن است که به قول معروف: «به آن آب نیستیم». در ابتدا آثار مخرب تنبیه بدنی را گفتیم که حال اگر تنبیه بدنی، مخرب است برای تنبیه چه باید کرد؟ سپس در فصل‌های بعد به بیان روش‌های تنبیه درست که همان تکنیک‌های اصلاح رفتار است پرداختیم. قبل از این که از تکنیک‌های اصلاح رفتار استفاده شود باید به این نکته توجه داشت که مسیر ارتباط والدین و فرزندان یک مسیر دوطرفه است. اگر فقط بخواهیم نیازهای کودکان را برآورده کنیم، این رابطه انگلی-است؛ یعنی نیاز کودکان را برطرف می‌کنیم و در عوض آن هیچ انتظاری از کودک نداریم؛ اما اگر این مسیر دو طرفه باشد و به ازای برآورده کردن نیاز، انتظار و توقع از کودک داشته باشیم یک تعامل درست و صحیح است که اگر کودک انتظارات را برآورده نکرد به سراغ تکنیک‌های اصلاح رفتار می‌رویم. باید به این نکته توجه کرد غالب تکنیک‌های اصلاح رفتار در هفت سال دوم عمر کودک است که هفت سال تأدیب است. طبع کودک نیز در هفت سال دوم تأدیب را می‌پذیرد؛ لذا پیازه می‌گوید: «کودک در این سن، در دگرپروی اخلاقی است»؛ کودک از نگاه اسلام در مرحله غلامی است، یعنی پذیرش بالاست و با نگاهی دیگر در روایت در مرحله تأدیب است. پس دو جنبه دارد: برآورده کردن نیازها و انتظار و توقع. لذا قبل از اینکه وارد تنبیه بشویم اول به این اشاره کردیم که اول برادریت را ثابت کن و نیازهای کودک را برآورده کن و بعد انتظار برآورده کردن-انتظارات را از کودک داشته باش. در فصل دوم به این اشاره کردیم که گاهی مشکلات رفتاری کودک از جای دیگر نشأت می‌گیرد. اینجا دیگر جای تنبیه نیست. مثلاً پدر و مادر دعوا دارند و کودک اضطراب حاصل از این دعوا را در قالب پرخاشگری بروز می‌دهد و دیگر حق تنبیه در اینجا نیست و باید علت را برطرف کرد؛ لذا در ادامه علل مشکلات رفتاری کودک را گفتیم. بعد روی مهم‌ترین عامل، که عامل خانواده است دقیق شدیم؛ با عنوان تأثیر عوامل موجود در محیط خانواده در بروز مشکلات رفتاری کودکان به چه صورت است. برای نمونه: چگونگی ارتباط والدین با یکدیگر، حالت هیجانی و احساسی والدین و ... حال والدین نیازهای کودک را برآورده کرده‌اند ولی کودک انتظارات را برآورده نکرده و باید از تکنیک‌های اصلاح رفتار استفاده کرد. قبل تنبیه باید شروطی را در نظر داشت که در کتاب به یازده شرط اشاره شده که قبل تنبیه باید آن‌ها را مد نظر داشت. روایت داریم که «در هنگام عصبانیت نباید کودک را تنبیه کرد»؛ زیرا در هنگام عصبانیت دستگاه تفکر کار نمی‌کند و صرفاً هیجانات است. از انسان تفکر را بگیری می‌شود دیوانه؛ لذا روایت داریم غضب، شعبه‌ای از جنون است. ضمن این که تنبیه باید مناسب شرایط سنی کودک باشد. زیر 3 سال اصلاً تنبیه نداریم زیرا کودک خود کنترلی ندارد و اخلاق در او شکل نگرفته است. تا 5 سالگی برای دروغ نباید تنبیه کرد زیرا کودک در سن 3 تا 6 سالگی هنوز در مرحله خیال پردازی است. باید به این توجه کرد که مرحله قبل از این‌ها، دستور است. با این عنوان که «چگونه دستورات مؤثر بدهیم؟» در کتاب آمده است؛ این امر نیز بسیار قابل توجه است زیرا والدین ابتدا باید دستور صحیح بدهند و پس از آن، اگر چند مرتبه بی توجهی شد، باید به سراغ تکنیک اصلاح رفتار بروند. تکنیک‌های اصلاح رفتار که همان جایگزین تنبیه بدنی باشد را به دو دسته در دو فصل تقسیم کرده ایم: روش‌های افزایش رفتار مطلوب مانند تشویق و روش‌های کاهش رفتار نامطلوب مانند بی‌توجهی فعال؛ در کل 16 روش آورده‌ایم برای اینکه پدر مادر کودک خودشان را نزنند، سرکودک فریاد نزنند و ...

مخاطبین کتاب چه کسانی هستند؟

این کتاب برای مراجعینی است که رجوع می‌کنند. لذا خیلی مختصر نوشته شده است؛ هم برای والدین قابل استفاده هست و هم برای مربیان و هرکسی که بخواهد در امر تربیت فعالیت داشته باشد. تکنیک‌هایی که اشاره شده از کودک 3 سال تا 21 سال را شامل می‌شود ولی اشاره کردم که اصل تربیت در هفت سال دوم است.

تجربیات مشاوره‌ای چه مقدار در تألیف این کتاب به کارتان آمد؟

این کتاب را در مقطع کارشناسی نوشتم و در آن زمان به صورت حرفه‌ای مشاوره نمی‌دادم؛ اما چون از سال 76 مسئول بسیج دانش‌آموزی بودم با کودکان کار کرده بودم. زمانی که مباحث روان‌شناسی را خواندم، تجربه بود، دانش هم به آن اضافه شد و لذا ثمره‌اش شد این کتاب. این کتاب را در اوایل دکتری نیز بازنویسی کردم؛ در سری دوم شواهد مشاوره‌ای را نیز اضافه کردم و آن چیزی شد که خودم می‌خواستم.

مواردی تأمل برانگیز از تنبیه والدین در ذهن دارید؟

کودکی آمد و از او تست نقاشی ترس از خانواده گرفتم.

گفتم: محمد حسین اگه شما به جای بابا باشی بچه شیطونی کنه چجور تنبیهش میکنی؟

کمی فکر کرد و گفت: تو کمد دیواری زندانی‌اش میکنم.

بعد پدر مادر آمدند و بحث تنبیه شد؛ به آن‌ها گفتم شما بچه را در کمد دیواری زندانی می‌کنید؟ خندیدند و گفتند چون در منزل ما اتاق نداریم و قبلاً شنیده بودیم یکی از تکنیک‌های تنبیه اتاق تنهایی است، گفتیم اتاق نداریم پس بچه را در داخل کمد تنها بگذاریم تا تربیت شود.

مهم‌ترین چالشی که خانواده‌ها برای تربیت فرزندان به شما مراجعه می‌کنند، در چه زمینه‌ای است و علت آن را چه می‌دانید؟

در عصر فعلی بیشتر کودکان لوس شده‌اند؛ یعنی خودکنترلی پایینی دارند. نمی‌توانند خواسته خود را به تأخیر بیندازند.

عمده این مشکل هم به خاطر روشی تربیتی والدین است که سهل‌گیرانه شده و نه مقتدرانه. در سن 3 تا 6 سالگی دیگر خودکنترلی باید شکل گرفته باشد و باید از 3 سالگی هر سال این خودکنترلی بیشتر شود؛ زیرا کودک در سن 7 سالگی باید وارد مرحله غلامی یا همان اطاعت‌پذیری شود؛ اما امروزه شاهد این امر نیستیم و این مدل تربیت نادرست است.

یک جمله یا یک پیام ویژه از کتاب که مورد علاقه خودتان هست؟

بدترین پدر و مادرها کسانی هستند که نیکی را از حد بگذرانند.

اثر جدیدی در دست تألیف یا چاپ دارید؟

کتاب «از تولد تا 3 سالگی؛ نیازها، ویژگی‌ها و مشکلات» که ان‌شاءالله تا پایان سال به چاپ خواهید رسید.

گفتنی است شما می‌توانید از طریق تماس تلفنی با مرکز مشاوره ماوا یا خرید اینترنتی کتاب «تنبیه آری یا خیر؟» را تهیه فرمایید.

برای خرید اینترنتی روی این لینک کلیک کنید [2]

برچسب‌ها:

مجید همتی، تنبیه، تنبیه کودکان، تنبیه بدنی [3]

نشانی منبع: <https://mava.iki.ac.ir/node/678>

پیوندها

https://mava.iki.ac.ir/files/images/articles/1_1_1.jpg [2] [1]

<http://mava.iki.ac.ir/product/%D8%AA%D9%86%D8%A8%DB%8C%D9%87%D8%9B-%D8%A2%D8%B1%DB%8C-%DB%8C%D8%A7-%D8%AE%DB%8C%D8%B1%D8%9F> [3]

<https://mava.iki.ac.ir/tag/%D9%85%D8%AC%DB%8C%D8%AF-%D9%87%D9%85%D8%AA%DB%8C%D8%8C-%D8%AA%D9%86%D8%A8%DB%8C%D9%87%D8%8C-%D8%AA%D9%86%D8%A8%DB%8C%D9%87-%DA%A9%D9%88%D8%AF%DA%A9%D8%A7%D9%86%D8%8C-%D8%AA%D9%86%D8%A8%DB%8C%D9%87-%D8%A8%D8%AF%D9%86%DB%8C>